

Wspólny Stół

Tutaj dla każdego jest miejsce

Wspólny Stół

Konkurs Urban_In. Miasto dla każdego

Młodzi profesjonaliści

Miasto-odbiorca:

Rybnik

Wyzwanie:

Jak możemy zapewnić optymalne wsparcie osobom w kryzysie bezdomności w samodzielnym przygotowaniu posiłków, z zaangażowaniem jednostek organizacyjnych Miasta Rybnik oraz innych organizacji i instytucji, przy współdziałaniu społeczności lokalnej, tak by usamodzielnic i aktywizować osoby bezdomne?

Autorki pomysłu

Alicja Wolanin

Zuzanna Hyrcza

Warszawa, 2022

Założeniem konkursowym jest opracowanie koncepcji wsparcia osób w kryzysie bezdomności w samodzielnym przygotowaniu posiłków, przy aktywnym udziale różnych podmiotów instytucjonalnych i społeczności lokalnej.

Kulinarna strona przedsięwzięcia może być efektem końcowym. Może być też tłem - do wspólnych rozmów przy stole, jakościowego spędzenia czasu, a w efekcie uwrażliwienia strony społecznej na wyzwanie przed jakim stoją polskie samorządy, czyli rosnącym odsetkiem osób, tracących dach nad głową.

Intuicyjnie czujemy, że samo miejsce (w tym wypadku kuchnia) nie wystarczy, by osiągnąć zamierzony efekt. To, co może przesądzić o sukcesie miejsca to sprawienie, by docelowi odbiorcy poczuli się jego "właścicielami". W naszym wyobrażeniu użytkownicy mają wpływ na funkcjonowanie Wspólnego Stołu, mogą kształtować jego program, inicjować samodzielne aktywności.

Z rozmów w ekspertami dowiedziałyśmy się, że osoby w głębokim kryzysie bezdomności charakteryzuje terytorialne podejście i nieufność do rozwiązań systemowych oraz ich przedstawicieli. Jednocześnie charakterystyczne zdaje się być podejście wyczekujące pomocy z zewnątrz (postawa roszczeniowa, oczekująca "zadośćuczynienia" za spotkany los, wyuczona bezradność - za M. Dębski, 2005).

Inspirując się przykładami z kraju i zagranicy, oczami wyobraźni widzimy miejsce, z którego osoby w kryzysie nie tylko korzystają, ale je współtworzą. Bezpośrednie zaangażowania tych osób w różne formy aktywności, jak i stopniowe delegowanie na nich zadań związanych z prowadzeniem tej formy pomocy, pozwoli im poczuć się współtwórcami sukcesu. Być może docelowo spośród aktywnych użytkowników mogłaby się zawiązać Lokalna Rada Osób ds. Bezdomności, jako ciało doradcze przy Prezydencie Miasta lub odpowiednim wydziale Urzędu Miasta w Rybniku.

Tak jak zostało opisane w wyzwaniu głęboko wierzymy, że możliwość ugotowania samodzielnie posiłku może być dla wielu osób pierwszym krokiem powrotu do "normalności" i stabilnego życia. Możliwość przygotowania ciepłego posiłku powinna być w zasięgu każdego obywatela, jak również miejsce, w którym posiłek można spokojnie i godnie spożyć. Obawiamy się jednak, że zapewnienie wyłącznie lokalu przystosowanego do gotowania może nie przełożyć się na osiągnięcie zakładanego celu, czyli pomocy w odzyskaniu samodzielności przez osoby w kryzysie. Czujemy, że właśnie wtedy, gdy osoby bezdomne lub znajdujące się na krawędzi bezdomności decydują się na pierwszy krok należy je dodatkowo wzmocnić i utrzymać zainteresowanie powrotem. Kuchnia spotkań powinna wskazywać drogę kolejnych możliwości, dawać nadzieję i motywować.

Kuchnia ma wyjątkowe znaczenie w Polskiej kulturze. Kojarzy się z ciepłem domowego ogniska, z rozmowami przy kawie czy wspólnym gotowaniem. Chcemy by tworzona Wspólny Stół był takim miejscem dla każdego mieszkańca Rybnika. Namiastką domu, do której chętnie się wraca - niezależnie od swojej sytuacji życiowej.

Kuchnia jest też miejscem zwieżeń, odpoczynku i namysłu. Możliwość przygotowania ciepłego posiłku nie musi być pierwszą i jedyną motywacją do przyjscia. Dla wielu osób w kryzysie będzie to miejsce, w którym będą mogli poczuć się widoczni, zauważeni, a także wsparci przez lokalną społeczność.

Nowoutworzone miejsce powinno kojarzyć się z miejscem integrującym i inkluzywnym. Nie chcemy jej ograniczać wyłącznie do użytku przez osoby w kryzysie bezdomności. Chcemy podążać za zdrowym i nowoczesnym trendem łączenia różnych usług społecznych w jednym miejscu. Zwłaszcza usług niepopularnych, uznawanych społecznie za mało "atrakcyjne" (taki stereotyp dotyka wiele usług komunalnych). Mawia się, że społeczeństwo jest tak silne, jak jego najsłabsze ogniwo. Jak pomagać skutecznie i szukać punktów styków między jednostkami "domnymi" a bezdomnymi? Na to pytanie chcemy znaleźć odpowiedź we Wspólnym Stole.

Mamy świadomość, że ludzie ubodzy lub w kryzysie bezdomności krępuje prośenie o pomoc. Dlatego wierzymy, że trzeba zadbać o odpowiednie warunki, komfort psychiczny i fizyczny, wysłuchać, a potem działać. Dopiero wtedy mamy szansę na szczerą, autentyczną rozmowę, podczas której dowiemy się, co jest dla tych konkretnych osób najlepsze. Dlatego to powinno być miejsce gdzie będzie się odpowiadało na ich potrzeby, ale dopiero po wysłuchaniu.

“(...) Bezdомność to brak dostępu do godnych warunków mieszkaniowych, co nie musi równać się ze spaniem na chodniku. W zasadzie, większość osób bezdomnych gdzieś mieszka – na koczowisku, w altance, garażu albo piwnicy – tylko, że bez dostępu do takich podstaw jak bieżąca woda czy ogrzewanie..”

źródło: fragment wywiadu pn. Bezdомni obalają Orbana [rozmowa], dostęp: <https://krytykapolityczna.pl/swiat/ue/bezdomni-obalaja-orbana-rozmowa/>

Skąd pomysł na wprowadzenie wariantów?

Długo zastanawialiśmy się, co może stanowić faktyczną zachętę, by skorzystać z projektowanej przestrzeni. Zdajemy sobie sprawę, że gotowanie nie każdemu mile się kojarzy. Niektórzy potrzebują więcej czasu żeby się przekonać do tego zajęcia i wykonywać je z przyjemnością. Dla niektórych być może wystarczającym powodem jest możliwość przygotowania bezpłatnie posiłku i spożycia go w miłym, przytulnym miejscu. A dla innych? Różne opracowania badawcze wskazują, że osoby w kryzysie bezdomności stanowią dość zróżnicowaną grupę odbiorców - w zależności do fazy bezdomności, orientacji psychoseksualnej, sytuacji rodzinnej (czy użytkownik miejsca jest np. rodzicem samodzielnie wychowującym dziecko). Dlatego też chcemy by miejsce to oferowało coś dla każdego. Jesteśmy jednak świadome ograniczeń finansowych, dlatego też rozpisałyśmy nasze rozwiązanie na dwa warianty, z nadzieją, że gdy znajdą się dodatkowe fundusze, możliwe będzie stopniowe wdrażanie kolejnych naszych pomysłów we Wspólnym Stołu.

W wariacie podstawowym skupiamy się na rozwiązaniach związanych wyłącznie z regularnym dostarczaniem posiłków lub produktów do ich przygotowania. W zależności od wyboru lokalu i możliwości przestrzennych, wariant podstawowy może być rozbudowywany o wybrane elementy opisane w wariacie rozszerzonym. W obydwu wariantach logistyka dostarczania produktów i posiłków opiera się na tym samym modelu, tj. bliskiej współpracy koordynatorów z wolontariuszami. W wariacie podstawowym również przewidujemy spotkania warsztatowe, nie tylko poświęcone kulinariom, ale także problemom społecznym, które współwystępują z bezdomnością, jak uzależnienia, choroby czy bezrobocie. W obydwu wariantach społeczność lokalna tworzy część wspólnoty Wspólnego Stołu.

Na ścianach będą wisały zawsze trzy łatwe przepisy do zrealizowania (co miesiąc nowe), wraz z instrukcją jak dane dania przygotować. Takie rozwiązanie nie tylko znacząco ułatwi użytkownikom poruszanie się po Wspólnym Stole, ale również sprawi, że dokładnie będzie wiadomo jakich składników potrzeba na dany miesiąc. To bardzo ważne w kwestii niemarnowania żywności oraz dzielenia się miejscem do gotowania, ponieważ gdy zabraknie miejsc do gotowania wolontariusze będą mogli łączyć w pary osoby gotujące to samo danie. Dzięki temu rozwiązaniu zapewnimy, że na miejscu zawsze będą potrzebne składniki, osoby gotujące będą wiedziały co i jak ugotować, a mieszkańcy miasta zawsze będą dokładnie poinformowani jakich dokładnie składników akurat potrzeba w kuchni społecznej.

Formą partycypacji użytkowników, byłoby głosowanie na konkretne kuchnie świata czy potrawy, które będą pojawiały się w kolejnych miesiącach, dzięki temu będą czuli, że mają wpływ na Wspólny Stół i to co obecnie jest gotowane. Na jednej ze ścian zostanie powieszona tablica, na której zapisane będą propozycje na przykład Kuchania Azjatycka, Kuchnia Polska lub konkretne dania, a użytkownicy miejsca za pomocą magnesów czy rysowania kresek kredą, będą głosować na dania, których przepisy zawisną na ścianach w kolejnym miesiącu.

W nawiązaniu do idei kreowania interakcji społecznych, chcemy zaproponować regularne spotkania w formie warsztatowej np. z uczniami szkoły gastronomicznej. Warsztaty kulinarne mogą być prowadzone przez uczniów szkoły w ramach zajęć praktycznych lub zaliczeniem w ramach obowiązkowych praktyk. Podczas warsztatów uczniowie mogą przetestować się w niecodziennej sytuacji, sprawdzić swoje umiejętności, wcielić się w role szefów kuchni. Warsztaty mogliby również prowadzić ochotnicy, którzy zgłoszą się wcześniej poprzez formularz internetowy z propozycją jakiej kuchni chcieliby nauczyć.

Niezmiernie ważnym elementem tego miejsca musi być udział lokalnej społeczności. Chcemy by przeciętny mieszkaniec również czuł, że to miejsce dla niego i by dzięki temu miał interakcje z osobami w kryzysie. W ten sposób lepiej zrozumieją problemy osób bezdomnych, jak i chętniej będą wspierać Wspólny Stół czy materialnie, czy poprzez wolontariat. W związku z tym na warsztaty kulinarne, zaproszony będzie każdy mieszkaniec miasta. Finansowanie składników na te warsztaty mogłoby odbywać się sposobem na przykład crowdfundingowy lub poprzez partnerów Wspólnego Stołu.

Za sprawne funkcjonowanie Kuchni w dużym stopniu odpowiada regularność dostaw i zaopatrzenia oraz zaangażowanie opiekunów inicjatywy. Chcemy wierzyć, że wraz z przemyślanym rozwojem kuchni na stałe zagości ona na "społecznej" mapie Rybnika. Tylko wtedy zachęcenie społeczności lokalnej do praktycznego korzystania z tego miejsca, jak i wolontaryjnego udzielania się będzie możliwe i naturalne. Żeby osiągnąć założony cel czujemy, że nowoutworzone miejsce powinno stwarzać możliwości elastycznego budowania programu i rozwoju swoich funkcji. Marzy nam się miejsce, które promuje społeczne zaangażowanie i zachęca do aktywnego włączania się. Wiemy, że zaufanie i zainteresowanie miejscem przyjdzie z czasem, ale potrzebna jest stabilność i przewidywalność (np. otrzymywanej pomocy). Aby je zapewnić nie możemy oprzeć projektu wyłącznie na wolontariuszach. Działania oddolne, wolontariackie są nieodłącznym ogniwem funkcjonowania miejsca, pozwalają procesowi adaptować się do różnych sytuacji. Nie mogą jednak służyć za ich główny napęd.

Zaopatrzenie kuchni powinno odbywać się wielokanałowo. Dywersyfikacja źródeł zapewnia stabilność funkcjonowania i odporność na tymczasowe przestoje. Jednym z kanałów jest pomoc instytucjonalna, zapewniana przez takie instytucje jest Bank Żywności SOS, regionalne oddziały Caritasu, stowarzyszenia dobroczynne, jadłodajnie prowadzone przez parafie i fundacje i czy mobilne punkty wydawania paczek żywnościowych.

Kolejnym kanałem jest pomoc doraźna w postaci tygodniowych albo weekendowych zbiorów żywnościowych. Wspólny Stół będzie ogłaszał zbiórki co miesiąc w mediach społecznościowych i poprzez wystawienie w lokalu jak i sklepach spożywczych, które wyrażą na to zgodę, kosza na darowane produkty. Wspomniane kosze mogą stać się stałym elementem np. również w Urzędzie Miasta czy innych ważnych dla mieszkańców miejscach.

Na koszach powinny się znajdować kartki z informacjami, w jakim celu zbierane są produkty oraz, co w danej chwili jest potrzebne do gotowanych przepisów. Wolontariusze sprawdzaliby kosze w swoich rewirach i odbierali stamtąd produkty, by zawieźć je do kuchni.

Odbiory powinny odbywać się na tyle często by produkty które potrzebują niższej temperatury nie zdążyły zespuć się przed odebraniem. Produkty z wyjątkowo krótkim terminem takie jak nabiał, zwłaszcza w trakcie ciepłych dni, mogą być kupowane z funduszy miejskich lub ze zrzutek mieszkańców.

Dodatkowym pomysłem jest ustawienie we Wspólnym Stole, tzw. lodówki społecznej, w której każdy zainteresowany może zostawić przyniesione przez siebie produkty. W zależności od rozwoju i przyjętego charakteru miejsca, lodówka może się znajdować wewnątrz lub na zewnątrz lokalu, być dostępna całodobowo lub wyłącznie w czasie funkcjonowania kuchni.

Zgodnie z informacjami zawartymi w wyzwaniu Miasto otrzymuje sporo telefonów od lokali gastronomicznych, które są zainteresowane nieodpłatnym przekazaniem gotowych posiłków. Wyzwaniem jest ich odbiór. Na ratunek mogą przyjść lokalni koordynatorzy i wolontariusze. Korzystając z doświadczeń zagranicznych organizacji dobroczynnych, proponujemy (umowne) podzielenie Rybnika na strefy, za które odpowiadają lokalni koordynatorzy.

Rolą koordynatorów może być tworzenie i bieżące aktualizowanie listy miejsc, które są zainteresowane przekazywaniem żywności, jak i pozyskiwanie wolontariuszy w danej strefie, będących w stanie odebrać posiłki. Koordynator obszarowy może pełnić rolę tzw. SPOC - po ang. single point of contact - zarówno dla pracowników Urzędu Miasta, jak i restauratorów. Po zaktualizowaniu listy lokali gastronomicznych, koordynator kontaktuje się z obszarowymi wolontariuszami i przesyła dane kontaktowe do odbioru paczek. Ustanowienie lokalnych koordynatorów i wolontariuszy ma na celu zaoszczędzenie czasu przemieszczania się wolontariuszy po mieście w celu odebrania posiłków. Za odbiór produktów i ich dostarczenie do Kuchni odpowiedzialni są wolontariusze. Spodziewamy się, że część z nich będzie się poruszać autami. Nie chcemy jednak projektować rozwiązania, które wykluczałoby osoby niezmotoryzowane, dlatego rekomendujemy zakup przez miasto rowerów z przyczepkami lub typu cargo do wykorzystania przez wolontariuszy lub umożliwienie im darmowych przejazdów komunikacją miejską.

Gotowe posiłki od restauratorów będą rozdzielane na paczki i wstawiane do wspólnej lodówki, skąd każda osoba we Wspólnym Stole, będzie mogła je zabrać. Z produktów natomiast będą gotowane posiłki, w trakcie warsztatów czy też w trakcie codziennego działania kuchni.

Rowery typu cargo mogłyby być przypisane do konkretnego koordynatora obszarowego lub włączone do sieci rowerów miejskich i zarezerwowane do użytku wyłącznie przez wolontariuszy. Wierzymy, że pomysł udostępnienia przez Miasto dedykowanych rowerów wpisuje się w ideę współdzielenia i zapobiega instrumentalnemu podejściu do czasu i zasobów wolontariuszy, a także wpisuje się w innowacyjne promowanie zrównoważonej energetycznie komunikacji miejskiej.

źródło: materiały prasowe UM w Warszawie

źródło: materiały prasowe UM w Gdyni

Aby wzmocnić samowystarczalność miejsca można w przyszłości rozważyć prowadzenie ogródka społecznościowego lub małej szklarni - w zależności od lokalizacji lokalu i dostępności przestrzeni wokół. Wówczas nadrzędny cel projektu, czyli wzmocnianie samodzielności wśród osób w kryzysie dopełni wspólnotowy charakter ogrodu. Wspólne dbanie o ogród pomaga budować relacje międzysąsiedzkie i generalnie sprzyja częstszym interakcjom. Prace przy ogródku stają się pretekstem do rozmowy i spotkań, a w konsekwencji mogą pomóc w przełamaniu różnych barier - stereotypów, międzypokoleniowych i społecznych. W tym miejscu warto podkreślić zdrowotny charakter ogrodów. Wiele badań wskazuje terapeutyczną wartość pracy w ogrodzie i poprawę stanu fizycznego i duchowego.

źródło grafiki: www.refood.pt

Wspólny Stół w wariacie rozszerzonym oferuje nie tylko stanowiska kuchenne, produkty spożywcze i spokojne miejsce do spożycia posiłku.

W tym wypadku istotne dzieje się w tzw. między czasie. Gotowanie jest tłem do interakcji społecznych, otwierania się i konstruktywnego poszukiwania pomocy. Kuchnia w takim ujęciu jest scenerią, a niekiedy powodem dla spotkania z drugim człowiekiem lub nowym wyzwaniem.

Poniżej opisujemy elementy, które wydają nam się zasadne do dalszego rozważenia.

Kącik do wypoczynku

Sofy, pufy, kanapy - wydzielona przestrzeń służąca do odpoczynku. Rekomendujemy stworzenie małej biblioteczki z książkami, czasopismami do skorzystania na miejscu. Półki z książkami możemy wypełniać na zasadzie bookcrossingu i współdzielenia - lokalni mieszkańcy, biblioteki czy szkoły mogą zostawić książki i gazety dla innych. To ważne by każda osoba mogła w tym miejscu spędzić tyle czasu ile potrzebuje, przy okazji mogąc nieco uciec na chwilę od swoich problemów, odpoczywając.

Wydaje nam się słusznym zadbanie o kącik dla najmłodszych. Wśród użytkowników miejsca mogą być samodzielnie wychowujący rodzice. Dzieci w takiej przestrzeni mogą w spokoju pobawić się zabawkami pod opieką wolontariuszy, w czasie gdy ich rodzice przygotowują posiłek lub biorą udział w warsztatach.

Łazienka z prysznicem oraz wieszak z ubraniami do wzięcia

Chcemy dać możliwość umycia się i przebrania zarówno dla komfortu własnego, jak i innych użytkowników miejsca, o ile okoliczności tego wymagają. Z racji, że kuchnia nie jest kierowana wyłącznie do osób tymczasowo pozbawionych dachu nad głową (i przykładowo korzystających z uprzejmości znajomych, rodziny), a także dla osób żyjących w różnych, czasem bardzo skrajnych warunkach nie chcemy, by ktokolwiek czuł się wykluczony. Z własnych obserwacji i doświadczenia mieszkania w różnych miastach w Polsce i Europie, zauważyliśmy rosnącą popularność oddolnych akcji wymiany odzieży czy zbierania na konkretne cele. Chciałybyśmy, aby w nowym miejscu znalazł się stojak-przeglądarka do zawieszenia rzeczy do przekazania. W zależności od wybranych kanałów komunikacji, animatorzy miejsca mogliby zamieścić informacje o zbieraniu konkretnych elementów odzieży dla osób w potrzebie. To ważny element budowania miejsca dla osób trwale bezdomnych, które chciałyby we Wspólnym Stole, również spędzić czas i gotować razem z innymi. Wiemy, jak odbierane są osoby bezdomne w miastach i dlaczego mogą czuć się niemile widziane przez domnych mieszkańców. Zapewnienie możliwości zadbania o higienę, pozwoli wszystkim mieszkańcom na równych zasadach, mieć dostęp do kuchni i swobodnie się integrować.

Stanowisko komputerowe

Możliwość skorzystania ze sprzętu z dostępem do internetu. Zakładamy, że w toku rozwoju miejsca i jego animacji, zaczną pojawiać się spotkania i wydarzenia np. aktywizujące z doradcami zawodowymi, terapeutyczne czy edukacyjne dla dzieci, podczas których korzystanie z komputera będzie bardzo potrzebne. Ponad to osoby w kryzysie często są wykluczone cyfrowo co utrudnia im szukanie pracy, pomocy czy innych ważnych informacji.

Rotacyjne biur(k)o streetworkera lub pracownika Powiatowego Urzędu Pracy, Urzędu Miasta w ramach dyżurów terenowych

Wyznaczenie konkretnych godzin, w których dany urzędnik jest do dyspozycji interesariuszy. Przypuszczamy, że możliwość umówienia się z pracownikiem urzędu w innych, komfortowych warunkach dodatkowo zachęci do zaznajomienia się z programem i funkcją miejsca. Dodatkowymi możliwościami będzie opcja przyjścia na dyżur prawniczy. W ten sposób osoby w kryzysie lub innej trudnej sytuacji będą miały powód do odwiedzenia Wspólnego Stołu i zapoznania się z tym miejscem.

Potencjalne formy współpracy i rozwoju Kuchni

W zależności od ambicji i pokonania zawiłości natury prawnej, Wspólny Stół może nie tylko oferować kącik kuchenny i dodatkową przestrzeń do facylitacji spotkań. Docelowo może stać się miejscem aktywizowania i powrotu na rynek pracy. Opiekunowie miejsca mogą pełnić rolę uważnych obserwatorów i wyławiać jednostki, które są zdecydowane i zdeterminowane, by wrócić do pracy. Wyobrażamy sobie, że dla wybranych osób możemy zorganizować szkolenia kierunkowe np. na pomocnika kuchennego czy obsługę kelnerską. Z naszego researchu wynika, że takie rozwiązania są już praktykowane na świecie. Wówczas możemy wdrożyć kompleksowe planowanie ścieżki powrotu do życia społeczno-zawodowego, z regularnym wsparciem trenerów i doradców zawodowych, objąć te osoby dodatkowym zorganizowanym wsparciem.

W jednym z krajów funkcjonuje restauracja, w której połowa personelu to stażyści zrekrutowani spośród byłych osób bezdomnych. Te osoby są wciąż objęte działaniami rehabilitacyjnymi. Niektórzy pracują jako kelnerzy, inni jako pomocnicy szefów kuchni. Mają zagwarantowane stypendium na czas stażu. Po jego zakończeniu najczęściej otrzymują pracę w prywatnych lokalach gastronomicznych. Z kolei pracownicy socjalni dbają o zawiązywanie umów z sieciami kawiarni i restauracjami, które umożliwią pracę świeżym absolwentom.

Wyjście z pilotażowym programem aktywizacji zawodowej osób w kryzysie bezdomności mogłoby skutecznie obalić powszechne przekonanie, że "bezdomni nie chcą pracować". Wówczas osoby odwiedzające Wspólny Stół, a potrzebujące pomocy w pracach domowych czy w swoich firmach, również będą mogły zgłosić taką potrzebę do pracownika kuchni, który przekarze taką ofertę do osoby w kryzysie, chcącej podjąć podobne zajęcie.

Zależy nam na kreowaniu możliwości, stwarzaniu okoliczności, a nie podsuwaniu gotowych rozwiązań. W idealnym założeniu chcemy, by program animacji kuchni był rozwijany przez samych uczestników. Mamy na myśli wszelkie formy warsztatów i spotkań, np. z doradcami zawodowymi, trenerami, grupowe sesje terapeutyczne. Dodatkowe formy wsparcia i zajęć mogłyby być organizowane także przez mieszkańców. Przyjmując ten tok myślenia chcemy podkreślić, że kuchnia powinna wykorzystywać oddolny kapitał i energię uczestników. Stymulować poprzez stwarzanie warunków do wzrostu. Zdajemy sobie sprawę, że nie jest to proces, który zadzieje się nagle. Potrzebny jest czas na wypracowanie odpowiedniego formatu miejsca. Gdy mieszkańcy, wolontariusze i osoby w kryzysie poczują się we Wspólnym Stole komfortowo, chcemy umożliwić im proponowanie organizowania tam własnych inicjatyw.

W koncepcji Wspólnego Stołu, najważniejsze zdaje się zapewnienie dwóch kluczowych elementów - kompatybilnej, dobrze zaprojektowanej przestrzeni (z możliwością łatwej adaptacji na potrzeby różnych aktywności) oraz wrażliwy, zorientowany w tematyce opiekun miejsca. Czujemy, że powinna to być osoba związana ze środowiskiem osób w kryzysie bezdomności - znana z racji na swój aktywizm społeczny lub zawodowy albo mająca doświadczenie życia w kryzysie. Wydaje nam się, że przede wszystkim osoby z doświadczeniem bezdomności będą potrafiły sprawnie i skutecznie odczytywać nastawienie odwiedzających kuchnie i nim zarządzać. Rozumiejąc z czym mierzą się te osoby, prawdopodobnie łatwiej jest nie doprowadzić do krępującej sytuacji. Zapewne także dla osób w kryzysie zwrócenie się o pomoc do osoby z "własnego klanu" może być prostsze, albo chociaż mniej niezręczne. Zaproponowanie osobom, które wyszły z kryzysu lub są w trakcie tej ścieżki, możliwości pracy i rozwijania Wspólnego Stołu, jest naszym zdaniem najlepszą drogą do budowania miejsca inkluzywnego, obalającego stereotypy i przede wszystkim dopasowanego do potrzeb osób w kryzysie.

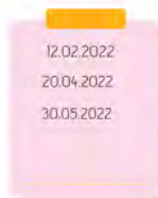
Korzystanie ze wspólnej przestrzeni - kontrakt społeczny

By Wspólny Stół, mógł działać ważne jest sporządzenie tzw. kontraktu społecznego. Podstawowe rekomendacje dot. korzystania ze wspólnej przestrzeni może stworzyć opiekun miejsca w konsultacji z użytkownikami. Wspólny kontrakt pozwoli odwoływać się do napisanych zasad w sytuacji konfliktu. Ważne, by były spisane, widoczne i dostępne w jednym miejscu oraz zaakceptowane przez osoby korzystające z przestrzeni. Taki kontrakt, może być napisany na głównej ścianie kuchni, by był widoczny dla każdej osoby wchodzącej. To pozwoli każdemu od razu poczuć się w tym miejscu bezpieczniej, dzięki zrozumieniu o co chodzi we Wspólnym Stole. Pomocą w razie pytań będą również służyć wolontariusze i pracownicy. Jednak w momencie onieśmielenia i pierwszego kontaktu z miejscem, by zadbać o poczucie komfortu użytkowników, w kontrakcie zapisany będzie pełny dostęp dla każdego mieszkańca oraz bezpłatność korzystania z miejsca i zaopatrzenia.

Również podstawową zasadą będzie niespożywanie alkoholu i innych używek.

Najważniejszymi zasadami Wspólnego Stołu będzie również ogólnodostępność całej żywności i nie rekomendowanie wnoszenia produktów poza obszar lokalu. Przewidujemy jednak jednorazowe opakowania do spakowania posiłków na wynos. Doprecyzowanie zasad, które przyświecają Kuchni zostawiamy opiekunom miejsca.

Zakładamy, że Kuchnia mogłaby działać w godzinach 8:00 - 22:00, tak by zapewnić przygotowanie i spożycie wszystkich posiłków w ciągu dnia

Zgodnie z wymaganiami konkursowymi wdrożenie projektu nie powinno przekroczyć 4 miesięcy. Przyjmujemy, że prace remontowo-wykończeniowe powinny być poprzedzone dokładnymi konsultacjami z ekspertami i praktykami tematu oraz mieszkańcami Rybnika. Uwzględniając czas potrzebny na przeprowadzenie konsultacji społecznych i eksperckich, podany termin wdrożenia projektu wydaje nam się trudny do utrzymania. O ile sama adaptacja przestrzeni może nastąpić w 4 miesiące to opracowanie projektu miejsca przez zespół architektów i wsłuchanie się w głosy mieszkańców potrzeba dodatkowego czasu. Rekomendujemy przeprowadzenie konsultacji niezależnie od wybranego wariantu - natomiast przy wariacie podstawowym konsultacje można zawęzić do okresu 1 miesiąca, tak by utrzymać się w konkursowym deadline. Wielokrotnie podkreślałyśmy, że zależy nam na stworzeniu przestrzeni, z której każdy może skorzystać, również osoby niebędące w kryzysie. Kierujemy się założeniem, że samodzielności łatwiej nauczyć się zespołowo, otrzymując odpowiednie wsparcie i narzędzia.

W projektowanym harmonogramie uwzględniliśmy:

a) Budowanie świadomości i wrażliwości społecznej

Kampania komunikacyjna prowadzona terenowo i w Internecie. Proponowane kanały dystrybucji informacji: plakaty i pocztówki informacyjne, spotkania w szkołach, piknik sąsiedzki na otwarcie lokalu, podczas którego można również zorganizować zbiórkę produktów żywnościowych. Okres trwania kampanii to około 2-3 miesiące przed otwarciem lokalu, zwieńczony piknikiem.

b) Rekrutacja koordynatorów i wolontariuszy

Umowny podział Rybnika na strefy, którymi opiekują się konkretni koordynatorzy lokalni, dzielnicowi. W ramach swoich obowiązków, za które otrzymują wynagrodzenie, nawiązują kontakty z lokalami, które mogą przeznaczyć gotowe posiłki lub produkty do kuchni oraz rekrutują wolontariuszy do dostarczania darów ze zbiórek w sklepach. Czas trwania - ciągle. Samo ustanowienie partnerstw około 2 - 3 miesiące.

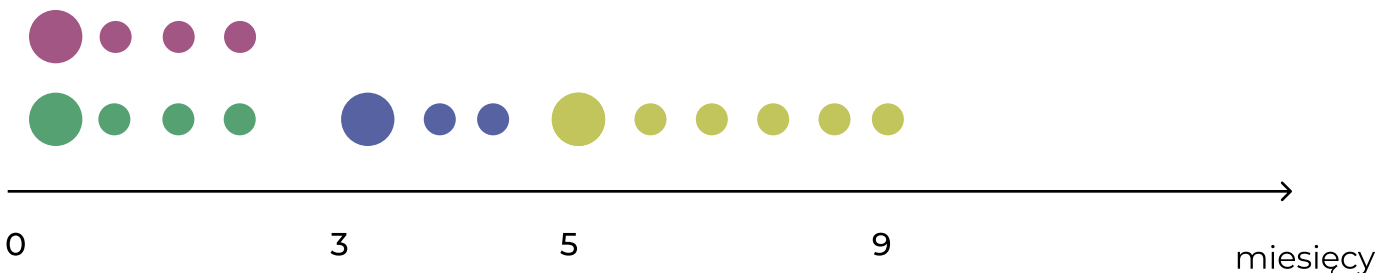
c) Projektowanie programu i funkcji dla kuchni

Zaprojektowanie i przeprowadzenie procesów konsultacyjnych z głównymi odbiorcami miejsca, tj. z osobami w kryzysie bezdomności, społecznością mieszkającą po sąsiedzku. Z racji na rozbudowany program widzimy potrzebę skonsultowania projektu z architektami. W ramach konsultacji społecznych Miasto może zaprosić ekspertów i badaczy tematu bezdomności oraz architektów na otwarte sesje z mieszkańcami.

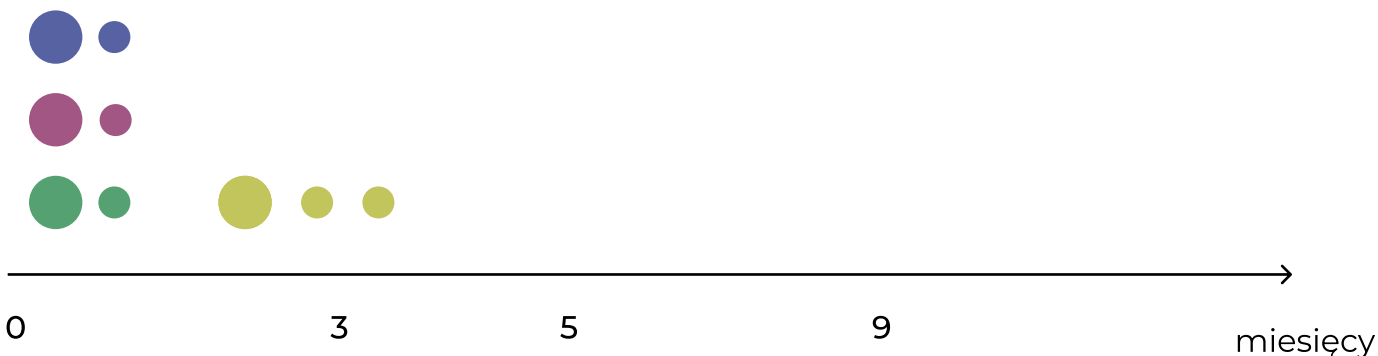
c) Przystosowanie lokalu do projektowanych funkcji

Przeprowadzenie prac remontowych lub wykończeniowych oraz doposażenie lokalu zgodnie z wybranym wariantem. Prace remontowe wraz z oczekiwaniem na materiały i meble - około 3-4 miesiące.

Harmonogram wdrażania wszystkich kroków przy wariantie rozszerzonym - do 9 miesięcy

Harmonogram dla wariantu podstawowego - 4 miesiące

Dobrą praktyką jest wyszukanie świąt lub dni obchodzonych lokalnie, krajowo lub globalnie, które są powiązane tematycznie z naszą działalnością. W tym przypadku warto zaplanować wspólne aktywności np. na Dzień Ludzi Bezdomnych (nieformalne święto polskie) czy Światowy Dzień Ubogich (święto kościoła katolickiego). W te dni można zaplanować tzw. dni otwarte, sesje, warsztaty, wspólną zabawę czy piknik. W planowaniu kampanii społecznych często przyjmuje się te dni jako rozpoczynające lub wieńczące kampanię.

Kosztorys

Poniżej przedstawiamy wstępny kosztorys Wspólnego Stołu, w dwóch wersjach - podstawowej i rozszerzonej. W kosztorysie nie zakładamy jednak darów czy pozyskiwania jedzenia tylko ze zbiórek, ze względu na to, że najprawdopodobniej na początku część tych kosztów będzie musiała być pokryta przez miasto. Zakładamy jednak, że kampania społeczna odniesie sukces i koszty będą się zmniejszać, a budżet dzięki różnym sposobom pozyskiwania środków, będzie się zwiększał.

Wariant podstawowy		
Koszty wyposażenia kuchni	Jedzenie	Koszty pracownicze
	Fundusz na zakup produktów spożywczych	
Kuchenka x 2	1600	5.000
		Pensja dla 4 pracowników 3.500 x 4 = 14.000
blaty x 5 plus szafki i fronty	3500	Fundusz na wydatki dla wolontariuszy np koszulki, szkolenia 300zł
Lampy	600zł	Artykuły biurowe - kartki, długopisy, flamastry 100zł
Zlewozmywak x 2	600zł	Łącznie 14400zł/miesięcznie
Zmywarka x 2	2 500zł	
Łódówka X 2	2 000zł	
Okap X 2	500zł	
Garnki, patelnie, naczynia żaroodporne	2 000zł	
Talerze i sztućce jednorazowe eko	600 zł/msc	
Opakowania na wynos	600 zł/mcs	
Stoiki i pudełka do przechowywania żywności	300zł	
Płyny do mycia i dezynfekcji, tabletki do zmywarki	300zł/msc	
Stoły krzesła	2 000zł	
Fartuchy	200zł	
Tablica do pisania	80zł	
Robocizna	15 000zł	
Rowery plus przyczepki towarowe x 2	3.500zł	
bilety miesięczne	300zł	
Łącznie	30 880zł	dotatkowo 1800 zł kosztów miesięcznych
Wariant rozszerzony		
Fotele x 3	450	
Półka na książki	150	
Biurko	200	
Komputer	600	
Dostęp do internetu	60 zł/msc	
Łazienka z prysznicem	5000	(zakładając, że lokal będzie miał łazienkę w momencie przekazania)
Wieszak na ubrania	60	
Żele, szampony	60/msc	

Sposoby finansowania

Crowd funding

Jedną z metod pozyskiwania dodatkowych środków na prowadzenie Wspólnego Stołu, mogą być zbiórki internetowe. Gdy mieszkańcy przekonają się do idei kuchni spotkań, poczują się częścią tego miejsca i zobaczą, że miejsce to pomaga wielu osobom, na pewno zechcą wesprzeć inicjatywę również finansowo. Takie zbiórki najlepiej by miały konkretne cele, wówczas mieszkańcy będą wiedzieć na co wpłacają. Na przykład: Zbiórka na produkty na warsztaty kulinarne, albo zbiórka na uruchomienie warsztatów plastycznych itd. Zbiórki można prowadzić poprzez takie portale jak zrzutka.pl czy Allegro lokalnie, gdzie można sprzedawać symboliczne cegiełki.

Partnerzy - sektor prywatny

W Rybniku jest wiele firm i biznesów lokalnych, które mogłyby wspólnie wesprzeć inicjatywę. Rozesłanie ulotek informacyjnych o Wspólnym Stole i jego misji oraz zachęcenie do kupowania cegiełek, może zachęcić przedsiębiorców do działania. Dodatkowo warto zaproponować im zostanie partnerem Wspólnego Stołu. Gdy firma wesprze finansowo np. warsztat kulinarny lub zakupi produkty spożywcze na dany miesiąc, otrzyma miano partnera i zostanie umieszczona na ścianie sojuszników w kuchni, a także otrzyma dyplomy i podziękowania za wsparcie w social mediach Wspólnego Stołu. Gdy miejsce będzie miało już renomę i lokalne wsparcie, firmy chętnie będą w ramach swoich działań społecznych, wpłacać jakieś kwoty, dostarczać jedzenie czy pomagać w wykonywaniu usług. Najważniejszym jednak krokiem jest poinformowanie ich o takiej potrzebie i zachęcenie do idei, umożliwiając jednocześnie promowanie ich biznesów w ramach społecznych działań.

Dodatkowym źródłem finansowania mogą być również fundusze unijne i krajowe na typu inicjatywy lokalne - <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=pl&catId=1089>, <https://www.gov.pl/web/premier/rzadowy-fundusz-inwestycji-lokalnych>

Zdajemy sobie sprawę, że na wybór lokalu wpływa wiele czynników, nie tylko ekonomicznych. W zadaniu konkursowym nie pytali Państwo o propozycję rozwiązań dla nowopowstającej przestrzeni, mimo to postanowiliśmy przygotować kolaż zdjęć docelowego miejsca, by nakreślić pożądany charakter, nastrój i możliwe formy wyposażenia. Bezpośrednią inspiracją był dla nas projekt rewitalizacji nieużytkowanej przestrzeni handlowej w Londynie w schronisko dla osób w kryzysie bezdomności, autorstwa Holland Harvey Architects. W efekcie stworzono ciepłe, klimatyczne miejsce, które oferuje 42 łóżka oraz możliwość zjedzenia posiłku i otrzymania pomocy terapeutycznej. Autorzy projektu przyznali, że nieocenionym wsparciem była bliska współpraca z fundacjami zajmującymi się problematyką osób w bezdomności, którzy pomogli w zrozumieniu potrzeb i nakreśleniu symbolicznej sylwetki docelowych użytkowników tego miejsca. Warto wspomnieć, że przyjęte rozwiązania architektury wewnątrz poza funkcjonalnością i prostotą, miały dawać poczucie ciepła i domowej atmosfery, zrywały z instytucjonalnym charakterem otrzymywanej pomocy. Przestronne pomieszczenia, które płynnie przechodzą w kolejne, duże wygodne stoły i krzesła, zadbanie o odpowiednie naturalne doświetlenie miejsca oraz wprowadzenie zieleni - zarówno w charakterze ozdobnym, jak i praktycznym - to tylko niektóre rozwiązania, które mogą pomóc w odnalezieniu się w trudnej sytuacji życiowej, sprawiając przy tym, że osoby przebywające w tej przestrzeni czują się w niej wygodnie i chcą do niej wracać.

Takie podejście do koncepcji miejsca przedstawiłyśmy w wariantach. Wierzymy, że stworzenie na mapie miasta przestrzeni nie tylko oferującej pomoc, ale stwarzającej warunki do pokonywania różnych barier i prowadzenia trudnych rozmów, oddolnie się rodzących, jest rozwiązaniem na miarę XXI wieku. Zakładamy też, że tak funkcjonujące miejsce jest w stanie zaproponować społeczeństwu inne spojrzenie na problem bezdomności. Nierzadko dopiero faktyczna konfrontacja z osobami w kryzysowych sytuacjach wpływa na zrewidowanie swojego podejścia i przekonań.

Oczekiwany społeczny charakter miejsca powinien mieć wpływ na lokalizację. Nie wspieramy decyzji, w których infrastruktura pomocowa lokalizowana jest na obrzeżach miast lub w strefach słabo zagospodarowanych i rzadko uczęszczanych. Liczymy, że wielofunkcyjny charakter miejsca może zainteresować różnych odbiorców, stąd możliwość dotarcia do miejsca powinna być jak najbardziej bezproblemowa.

Ważne elementy

Jeden wspólny podłużny zaokrąglony stół, ułatwiający integrację użytkowników

Dużo ciepłego bocznego światła

Pojedyncze rozstawione fotele w kątach dające prywatność gdy jej ktoś potrzebuje

Książki i magazyny przynieszone przez mieszkańców, a także gry planszowe

Co gotujemy w przyszłym miesiącu?

Tablice umożliwiające głosowania na potrawy, a także tablice korkowe umożliwiające zostawienie ważnych informacji, ofert pracy itd.

Mood board

Komunikacja

Kampania społeczna do mieszkańców Rybnika

By inicjatywa kuchni społecznej mogła się udać, potrzebujemy przede wszystkim wsparcia społecznego. Bez dokładnego zakomunikowania po co to miejsce jest stworzone i dla kogo, mieszkańcy będą to miejsce omijać, zastanawiać się “na co idą ich podatki”, i nie będą wspierać materialnie ani finansowo żadnych inicjatyw. Dlatego kampania uwzględniona w harmonogramie powinna trwać co najmniej parę tygodni i być skierowana do każdej grupy.

Chcemy skupić się na początku na zakomunikowaniu mieszkańcom Rybnika jakim miejscem będzie Wspólny Stół i do czego będzie służyć. W kampanii społecznej prowadzonej w przestrzeni miejskiej i na stronach Urzędu Miasta ważnym elementem jest pobudzenie empatii i myślenia, że bezdomność to nie wybór, a kryzys może spotkać każdego niezależnie od jego działań. Dodatkowo ważne, by kampania poruszała temat integracji mieszkańców ze sobą, by zrozumieli że to miejsce, które warto by odwiedzali i wspierali. Należy w niej podkreślić potrzebę uczestniczenia mieszkańców w życiu Wspólnego Stołu, brania udziału w warsztatach, kupowaniu produktów do gotowania i przekazywaniu ich do kuchni.

Taka kampania mogłaby być prowadzona również w szkołach przez ambasadorów czy urzędników. Chodziliby oni na przykład do szkół i zachęcali młodzież do zgłaszania się do wolontariatu czy wzięcia udziału w warsztatach kulinarnych. Do wolontariatu zgłosić będzie się mogła każda osoba poprzez formularz gdzie zaznaczyć będzie mogła w czym chciałaby pomóc: w gotowaniu, w dowożeniu produktów, w prowadzeniu warsztatów etc.

W ramach kampanii, osoba z urzędu mogłaby udzielić wywiadu w radiu na temat tego miejsca i jego założeń. Ważne też by powstał fanpage Wspólnego Stołu, na którym zamieszczane będą regularnie posty tłumaczące mieszkańcom co obecnie się tam dzieje, na jakie wydarzenia mogą przyjść czy co jest gotowane w tym miesiącu, co na pewno zachęci ich do wspierania i uczestniczenia.

Komunikowanie inicjatywy osobom w kryzysie lub na granicy

Ta najważniejsza dla nas grupa potrzebuje innego rodzaju "kampanii". W przypadku tej grupy wierzymy, że zadziała marketing szeptany oraz zaufanie do osób, które będą informować o nowym miejscu. Warto zostawiać drukowane informacje o Wspólnym Stole m.in. w budynkach organizacji i fundacji dobroczynnych, dotrzeć do miejsc, do których trafiają osoby w potrzebie. Komunikacja z tą grupą odbiorców powinna bazować na autentycznych głosach z wewnątrz.

Kluczowe jest, by informacja o nowo powstającym miejscu dotarła do wszystkich podmiotów i instytucji, które mają styczność z osobami w kryzysie - poczynając od pracowników straży miejskiej, po osoby pracujące wyłącznie z osobami w kryzysie np. w ogrzewalniach, noclegowniach, schroniskach oraz streetworkerach, a kończąc na pracownikach administracji samorządowej (UM, PUP i in.). Te osoby określamy organicznymi ambasadorami inicjatywy.

Wierzymy, że informacja o nowej przestrzeni powinna być umieszczona w widocznym i dostępnym miejscu we wszystkich budynkach Urzędu Miasta i jednostkach pomocowych podległych Miastu (w formie czytelnie opracowanego plakatu informacyjnego na tablicy ogłoszeń lub w innym miejscu, z którym zaznajomieni są mieszkańcy) oraz na stronach internetowych czy innych bardziej dostępnych mediach.

Przykładowy plakat

Odwiedź przestrzeń przeznaczoną dla każdego mieszkańca Rybnika

Tutaj możesz:

- Przygotować ciepły posiłek
- Wziąć udział w warsztatach kulinarnych
- Odpocząć z książką i napić się darmowej herbaty/kawy

To darmowa i przytulna kuchnia, gdzie każdy znajdzie dla siebie miejsce!

"Bezdomność manifestuje się w kilku płaszczyznach. W płaszczyźnie administracyjnej i prawnej brakiem prawa do lokalu mieszkalnego, w płaszczyźnie fizycznej brakiem domu, natomiast w społecznej niemożnością nawiązywania prawidłowych relacji, np. rodzinnych czy sąsiedzkich, zaś w płaszczyźnie psychologicznej objawia się specyficznym poczuciem wyizolowania i kompilacją różnorodnych problemów jednostkowych (choroba alkoholowa, syndrom bezdomności, wyuczona bezradność, itd.). Można śmiało zaryzykować twierdzenie, że bezdomność właśnie w związku z oddziaływaniem na różne sfery – fizyczną, psychiczną, społeczną i administracyjną, jest jednym z najtrudniejszych do rozwiązania problemów społecznych."

źródło: www.refood.pt

Przedstawiona przez nas wizja miejsca zakłada stopniową ewolucję. Wokół podstawowej funkcji, czyli udostępnienia przestrzeni do przygotowania posiłku, chcemy zaoferować przede wszystkim przestrzeń do rozmowy i wspólnego działania. Wierzymy, że obrany przez Miasto punkt wyjścia, czyli przygotowanie pożywienia w gronie innych osób może zmniejszać poczucie wyizolowania i podnosić poziom uspołecznienia osób w kryzysie. Gotowanie może pełnić rolę rozbudzania umysłu i ciała, może być też rozrywką, dzięki której zapomina się o codzienności.

Z doświadczenia widzimy, że nie zawsze jesteśmy w stanie poświęcić tyle czasu na wolontariat, ile uważamy za odpowiednie. Dlatego też nie opieramy naszych rozwiązań wyłącznie na pracy wolontariuszy. Rozumiemy, że wiąże się to z dodatkowymi obowiązkami, dlatego proponujemy włączać do inicjatywy wszystkich chętnych. Esencją działań będzie drobna lub większa, ale systematyczna pomoc. Chcemy dla takich odruchów stworzyć odpowiedni grunt i dać im przestrzeń do samoistnego rozwoju.

Zachęcamy do spojrzenia na nowoutworzone miejsce znacznie szerzej niż na punkt stałej pomocy. Sama koncepcja udostępnienia osobom w kryzysie bezdomności kuchni kryje w sobie silny potencjał miejsce- i relacjotwórczy. Zapropionowana wyżej koncepcja miała na celu wydobycie tego potencjału poprzez zaaplikowanie odpowiednich stymulantów. Chcemy by Wspólny Stół, stał się ważnym miejscem na mapie Rybnika, dla każdego mieszkańca.

Wspólny

Stół

Dziękujemy
za
uwagę